

Бугайчук К.Л.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сучасному суспільстві інформація стає найважливішим стратегічним ресурсом, основною виробничою силою, що забезпечує його подальший розвиток. У зв'язку із зростаючою роллю інформаційних ресурсів в житті окремої особи, а також враховуючи реальність численних загроз з точки зору їх захищеності проблема інформаційної безпеки вимагає до себе постійної уваги з боку держави та її органів, уповноважених здійснювати комплексні заходи щодо накопичення, збереження, та використання інформаційних ресурсів.

Підкреслимо, що сучасна політика нашої держави в галузі інформації має враховувати усі форми та прояви інформаційних загроз і визначати ефективні шляхи протидії їм. Такий висновок прямо витікає із положень основного закону нашої держави, в якому наголошується, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [1]. Отже, питання забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах виникнення загроз комбіновано-гібридного характеру набуває актуальності та потребує відповідного наукового опрацювання.

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» визначав інформаційну безпеку, як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому

запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [2].

Відповідно до проекту Доктрини інформаційної безпеки України, розробленої на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28.04.2014 «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України», уведеним у дію Указом Президента України від 01.05.2014 № 449 інформаційна безпека є важливою самостійною сферою забезпечення національної безпеки, яка характеризує стан захищеності національних інтересів в інформаційній сфері від зовнішніх та внутрішніх загроз і являє собою сукупність інформаційно-психологічної (психофізичної) та інформаційно-технологічної безпеки держави [3].

Отже можна зробити висновок, що законодавці під інформаційною безпекою розуміють стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якої забезпечуються їх сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам в інформаційній сфері.

Такими загрозами інформаційної безпеки на даний час визнані:

- цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив на формування негативного міжнародного іміджу України, дестабілізацію внутрішньої суспільно-політичної обстановки, загострення міжетнічних та міжконфесійних відносин в Україні або її окремих регіонах і місцях компактного проживання національних меншин;

- реалізація іноземними державами, міжнародними злочинними угрупованнями кіберзагроз щодо автоматизованих систем державного та військового управління, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

- відсутність цілісної комунікативної політики держави, недостатній рівень медіа-культури суспільства;

- уразливість об'єктів критичної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів до кібератак, фізична і моральна застарілість системи охорони державної таємниці та інших видів інформації з обмеженим доступом [4].

Зрозуміло, що зазначені фактори не можуть залишитися поза увагу усіх зацікавлених суб'єктів, і сфера інформаційної безпеки потребує належного правового та організаційного забезпечення. Керівництвом держави, на виконання рішення Ради національної безпеки та оборони від 28.4.2014 «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України», зокрема, була прийнята Стратегія кібербезпеки України, яка має метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави [5]. Питання інформаційної безпеки та її забезпечення знайшли відображення й у Концепції розвитку сектору безпеки й оборони від 14.03.2016, що була введена в дію відповідним указом Президента України [6]. На Міністерство внутрішніх справ України та Національну поліцію України зазначеними документами покладені завдання із запровадження сучасних автоматизованих інформаційних, телекомунікаційних та інших систем; удосконалення механізму обміну інформацією з вітчизняними та іноземними правоохоронними органами для ефективного виконання покладених повноважень; захист прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі; запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів; підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі тощо [5; 6].

Незважаючи на вищезазначене, у розглядуваній нами сфері суспільних відносин існують певні нормативні та організаційні прогалини, що вимагають їх найскорішого вирішення, а саме:

- потребують розробки та затвердження Стратегія розвитку інформаційного простору України та Доктрина інформаційної безпеки України,

в яких, зокрема, слід визначити мету, завдання, структуру та режим функціонування національної системи забезпечення інформаційної безпеки держави. Проекти цих нормативних актів були розроблені ще у 2015 році, в т.ч. за участі міжнародних інституцій, але до цих пір не дістали належного закріплення;

- слід внести зміни до Законів України «Про основи національної безпеки України», «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», щодо приведення національного законодавства у відповідність із міжнародними стандартами з питань інформаційної та кібернетичної безпеки, вдосконалення системи формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України;

- на виконання положень Стратегії кібербезпеки України доцільною є розробка та подальше прийняття Верховною Радою України Закону України «Про кібернетичну безпеку України»;

- є потреба у розробці нової редакції Закону України «Про захист персональних даних», в якому слід передбачити вдосконалення системи захисту персональних даних і моніторингу її ефективності, з огляду на виникнення нових загроз праву на особисту недоторканість та приватне життя громадян та перехід до міжнародних стандартів захисту інформації та кібербезпеки для державних органів, установ та підприємств;

- враховуючи інтеграційні процеси, що відбуваються у нашій країні з приводу вступу до Південно-атлантичного альянсу, необхідно розглянути питання щодо впровадження стандартів НАТО в сфері зв'язку та комунікацій у діяльність Міністерства оборони України та Національної гвардії України;

- сфера кібернетичної безпеки вимагає проведення систематичних тренінгів або навіть навчань суб'єктів протидії кіберзагрозам у разі виникнення таких ситуацій. На цих заходів мають відпрацьовуватися алгоритми типових дій підрозділів Збройних сил України, Національної безпеки України та інших зацікавлених сторін щодо нейтралізації кібернетичних загроз, усунення факторів, що сприяли їм та притягнення винних до відповідальності:

- з метою належного забезпечення інформаційних та майнових прав і свобод громадян потребують систематичного вдосконалення механізми зберігання, передачі та обробки даних державних реєстрів та баз даних із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, приведення їх функціонування у відповідність з європейськими стандартами.

Література:

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки [Електронний ресурс]: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

3. Про Доктрину інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]: Проект Указу Президента України. – Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=113319&cat_id=61025

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 15.03.2016 р. № 96 // Офіційний вісник України. – 2016. - № 23. – Ст. 899.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 14.13.2016 № 92/2016. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92/2016/paran105#n105>